

**Anders Nilsson "LilleAnnors", Starrarps soldattorp invid Bjälkhults gräns.
Text: Bertil Persson efter intervju med A.N. 1984 och ett par senare tillfällen. Texten publicerad i YA i april 1988 under rubriken "Anders har glimten i ögat."**

I det lilla soldattorpet i Starrarp bor Anders Nilsson. Efter en färd på den krokiga vägen uppåt Bjälkhults backar står vi nu utanför hans röda stuga och ringer på dörrklockan. Klockan är kopplad till en vägglampa inne i stugan. Anders har nämligen nedsatt hörsel. Genom att nämna hans nedsatta hörsel, så har jag också nämnt allt som felar Anders. I övrigt är han nämligen kärnfrisk.

Så öppnas då dörren och framför oss står en kortvuxen gammal man, vars hela gestalt utstrålar vänlighet, glädje och förnöjsamhet. Om några dagar fyller Anders 100 år. Otroligt.

Vi blir välkomnade in och därinne är det ombonat och trivsamt. Den svarta spisen bidrar med behaglig doftande värme.

Snart porlar kaffekokaren. Den är tillsammans med den fjärrkontrollerade färgteven nästan de enda moderniteter stugan rymmer. Stugan värms med vedspis och dasset är av fristående modell beläget utanför stugknuten.

Det vill till att ha god hälsa för att klara sig med utedass även vintertid. Jag frågar Anders om möjligen hans korta ben kan vara orsaken till hans lätta och samtidigt stabila gång?

- Jo, det är nog bra med korta ben, menar Anders och tillägger:
- För min svärson Olof har långa ben och han går så "vingled"!

(Det bör påpekas att denne svärson är 90 år).

Anders klarar sig fint. Kommunens personal kommer med nylagad mat och städhjälp. De omtänksamma grannarna Inga-Lisa och Knut gör att Anders kan känna sig trygg.

Anders har bott i sin stuga sen han blev pensionär. Han har ett, i ordets rätta bemärkelse, långt och strävsamt liv bakom sig. Skogsarbete, dikesgrävning och andra tunga arbeten har fyllt hans verksamma liv. Arbetsförhållanden som vi knappt kan föreställa oss idag. Många gånger i regn och köld. Ändå verkar Anders på något sätt omärkt av det hårda livet. Kanske ligger förklaringen i hans ljusa sinnelag. För här vilar inga sorger. Anders tar varje dag som den kommer och med glimten i ögat.

Anders serverar oss kaffe och gök och berättar gärna om sina upplevelser under ungdomsåren. Han är en god berättare och med oklanderligt minne av händelser långt tillbaka i tiden.

Samma vår som Anders fyllde sju år började han sin första anställning.

- Far ledde mig till en gård i Trulshärad, berättar Anders.

Där skulle han vakta gäss. När far hade gått därifrån och lämnat honom ensam bland nya människor, så kunde han inte hålla tårarna tillbaka. Anders grät och ville hem till mor och far. Men han fick vara så god och stanna. Klockan fyra varje morgon fick han upp. Då skulle korna upp hämtas till morgon-mjölknigen. Han hade att driva korna den över kilometerlånga vägen från betesmarken till gården. Samma sak varje kväll. Dessemellan skulle gässen vaktas. Inte undra på att en sjuåring kunde bli trött. Så en gång tog sömnen överhand. Gässen hade han vilande runt om sig, så ingen skada hade skett. Ändå blev det "pryl" när det upptäcktes. Så pass mycket att när han senare råkade somna ytterligare en gång, så vågade han inte stanna kvar. Han rymde helt enkelt. Men vart? Ja, hem vågade han inte heller gå. Anders hade tur. På sin vandring genom Stänkelösa passerade han slaktaren. Denne stod utanför sitt hus och med tänderna hade han ett stadigt grepp om slaktarkniven.

- Har du ente nåd å gjorra påg, sporde slaktaren?

Svaret fick naturligtvis bli nej.

- Då kan du gå ing te mor å få kaffe å en smörmad. Sin kan du ble här å vutta kregen, sa slaktaren.

Anders hade kommit till ett bättre ställe.

Något år senare var Anders "vuttehöre" på en annan gård i Långaröds socken. På gården bredvid hade en annan påg i samma ålder också fått tjänst som vaktepåg. De brukade träffas och satt och pratade på "stengäred" medan djuren betade på båda sidor. Detta ogillades i högsta grad av bondmoran där Anders var i tjänst. Först sa hon åt grannen att se bättre efter sin vaktepåg, men denne menade att hon inte skulle bry sig om pågarna så länge de bara skötte vaktsysslan. Då tog hon saken i egna händer. Anders berättar:

- *Jag såg henne på långt avstånd komma gående med ena handen på ryggen. Jag stod uppe på "stengäred". När hon kom närmare sträckte hon fram den andra handen där hon hade en "kaga". Jag anade att hon hade en käpp bakom ryggen, men "kagan" var ju också inbjudande, för det var minsann inte ofta man fick smaka sådana på den tiden. Jag nappade snabbt åt mig "kagan" och hoppade baklänges ner från "stengäred"! Min kvickhet räddade mig, för rappet tog i "stengäred" och det tog hårt.*

Något år senare fick Anders drängtjänst på en gård i Höghult som minstedräng. Drängstugan var mellan stallen och boningslängan. Den var dragig och fuktig. Hängde man en rock på väggen, så var den helt våt dagen efter. Kallt var där också. Anders fick lunginflammation. Låg en hel vecka i denna usla boning. Hans far fick reda på hans belägenhet och kom till gården. Han sa åt bonden att spänna för häst och vagn, så att Anders kunde köras hem. Väl hemkomna så gick hans far till Huaröd, där det fanns en telefon och ringde efter läkare i Tollarp. Läkaren kom på motorcykel. Två liter brännvin medförde han i sidoväskan som medicin. Anders skulle ta två glas om dagen. Läkaren lovade komma tillbaka efter ett par dagar. Det gjorde han också. Jag hade då tillfrisknat något. Far undrade vad det kostade?

- *Har ni några pengar, undrade läkaren, och såg sig om i det fattiga hemmet.*
- *Ja, sa jag, jag har lite pengar sparade av min lön här i börser.*

Doktorn tittade i börser. Där fanns några slantar, kanske fem kronor, Han tog två, tackade och sa adjö.

- *Två kronor var mycket billigt. Han hade ju dock kört två milslånga turer och lämnat två liter brännvin. Men han tog väl betalt efter vad folk kunde betala.*

Anders tjänade en tid på en gård i Långarödstrakten där bonden rymde från hemmet och den oundvikliga konkursen. Kvarlämnade hustru och tre små barn. Utanpå allt elände fick alla tre barnen mässling. De skrek dagarna igenom. Hustrun grät.

Vi måste hämta en läkare, menade Anders, så att åtminstone barnen kan bli friska. Skriken och gråten var outhärdligt.

- *Jag körde med häst och vagn till Hörbyför att hämta doktor Langenheim. Han hade först en del att göra innan vi kunde åka, så jag for under tiden in till byn och köpte en liter brännvin. Jag visste nämligen att han var "gla" för starkt". Sen for vi mot Långaröd, men när vi kom till Hallabacken, sa Langenheim:*
- *Här brukar ju Långarödsborna stanna till, för att ta sig en färdsnäpp. Men det är väl inte till att tänka på nåt sånt idag.*
- *Det ska vi väl kunna ordna, sa jag, och plockade fram litern ur vagnslådan.*

Langenheim tittade belåtet på flaskan och satte tumnageln mot etikettens ovankant. Därefter tog han några rejäla klunkar och se, nivån hade sjunkit precis till tumnageln.

När vi kom hem gick jag i stallen och skötte om djuren medan doktor Langenheim tog hand om barnen. Jag sa åt hustrun att sätta litern på bordet ihopa med "spegefläsk" och "pantofflor".

När jag kom in hade det sjunkit i flaskan till i nivå med inbuktningen i flaskan botten.

Han tyckte då att jag som var kusk också skulle ha ett glas. Vi delade det lilla som var kvar. Sen skulle vi betala.

- *Har ni några pengar, frågade Langenheim?*
  - *Nä, pengar fanns inte i huset, utom vad jag själv hade. Han tog fem kronor. Jag betalade. Sen åkte vi vidare till fler sjuklingar i socknen. Jag var kusk. Nu hade jag två hästar. På nästa ställe neråt Viggårum tog Langenheim betalt 10 kronor och på de två nästa ställena i Önnköping tog han 20 kr av vardera, allt efter hur hemmet såg ut. På sista stället sa Langenheim plötsligt:*
  - *Jag ska åka med ett tåg från Hörby som går om 40 minuter!*
  - *Det blir nog svårt att hinna, sa jag, men vi försöker.*
- Det blev till att köra det fortaste hästarna kunde springa. När vi var komna till hotellet i Hörby hade vi fem minuter kvar, så vi skulle säkert hunnit, men då sa Langenheim plötsligt:*
- *Nej, vi hinner inte. Det blir för sent. Vi stannar här. Vi går in på hotellet och får nåt att dricka medan hästarna vilar.*
  - *Jag torkade svetten av hästarna. Sen gick vi in. Langenheim försvann in i första klass. Sen såg jag honom aldrig mer.*

När Anders berättat en del av sina minnen föreslår jag en åktur till Buus, där Anders år 1911 var med om att handgräva ett mer än 3 kilometer långt dike, som bitvis var fler meter djupt. På vägen dit berättar Anders, att han ingick i ett arbetslag, som började grävningen på våren ända uppe vid Abullaberga gräns, tvärs över Fjällmossen, förbi Ellestorp för att i mitten av november nå fram till slutmålet, som var stora landsvägen genom Buus.

Anders vill först inte känna igen landskapet kring diket. Nu är här ung lövskog, men 1911 var här fäladsmark. Dessemellan har även granskog hunnit växa upp till mognad och avverkats. När Anders står där på bron och studerar den gamla kartan över dikningsföretaget tillsammans med nuvarande markägaren Tommy Persson, så känns det på något sätt som om cirkeln slutits. Anders har återvänt till ett av sin ungdoms stora uppdrag, grävningen av detta dike. Dessemellan ligger ett långt liv, som sett levnadsförhållandena på den skånska landsbygden genomgå en förändring, som saknar motstycke i historien.
